

Kateřina Kovařiková:

Kdo píše dopisy v románu?

(Korespondenti ve Škvoreckého Příběhu inženýra lidských duší)

posudek bakalářské práce

Ústav české literatury a komparatistiky

Kateřina Kovařiková se soustředila na román Josefa Škvoreckého *Příběh inženýra lidských duší* s cílem charakterizovat jeho specifickou rovinu – vložené dopisy několika postav-pisatelů, představující několik „rozličných stylizací, a vytváří tak jednu ze samostatných rovin fragmentární kompozice románu. Dopisy budou analyzovány na základě sdílených informací a stylů jednotlivých pisatelů.“ Zároveň je cílem práce „charakteristika jednotlivých pisatelů“. Pozoruhodné zaměření na podoby a funkce dopisů v svébytném prozaickém díle a otázky intertextové povahy otevírá slibný prostor interpretačnímu úkolu (byť nelehkému), ve zpracování však bohužel působí poněkud rozpačitě a očekávání docela nenaplnuje.

Předložená práce je zpracována formálně poměrně pečlivě (překlepy nejsou příliš četné), na druhou stranu se vyznačuje i občasnou formulační nejistotou. Členěna je přehledně a logicky. V úvodní kapitole „Dopisy v kontextu románu“ autorka specifikuje „žánr“, formu a zaměření tematizovaných dopisů, resp. korespondentů a připravuje si relevantně nástroje k následujícím konkrétním popisům a interpretacím. Dalších šest kapitol s opakovaným schématem je věnováno jednotlivým pisatelům, resp. jejich dopisům, a to s důrazem na formu a fakta a na způsoby charakterizace postav v naratologické perspektivě, na poměrně podrobný a poctivý popis jazykových a stylistických rysů jejich dopisů, podle toho, jak se v chronologii v celku románu objevují. Pisatelé dopisů se jeví především jako „sociální“ typy ve vztahu k proměnám dobové politické situace a k prostoru, v němž se nacházejí, zároveň jsou rozlišeny jako osobnosti svébytné.

Problém předložené práce spočívá myslím v (nepřekonané) nejistotě, týkající se jednak toho, k čemu má vlastně směřovat (jak naznačuje již naznačený rozptyl ve formulacích jejího cíle), jednak hranice mezi uměleckou fikcí a skutečností, již navozuje stvořená autenticita dopisů. Tyto nejistoty se projevují již ve formulacích týkajících se místa a funkce dopisů v celku díla, resp. v hledání pořadajících momentů, jež by v tomto ohledu mohly poskytnout zastřešující interpretační nadhled nad románem vyznačujícím se fragmentarizací a prolínáním časových rovin a světů. Čteme tak poněkud rozporuplné formulace: „nemůžeme říci, že by byl román uspořádán podle nějakého klíče, text funguje jako koláž“ (s. 7), a posléze:

„Princip, podle něhož jsou dopisy vkládány mezi příslušné části vyprávění, se nepodařilo rozklíčovat. Předpokládáme, že jejich řazení je analogickou mozaikou k hlavnímu vyprávění“ (s. 47). Dopisy od více pisatelů je tu možno nahlížet jako „jakýsi dialog s vyprávěním“ (s. 7), byť „s hlavní linií románu přímo nekomunikují“ (s. 11), nebo „celý román rámuji“ (s. 8), nebo „spojují dvě roviny vyprávění, ‚kostelecké‘ a ‚kanadské‘ pásmo“ (s. 47)? Jaké „nové možnosti interpretace postav i celého díla“ (s. 6) zvolená perspektiva přináší? Nabízející se prostor v Závěru práce v tomto smyslu využít nebyl, pouze opakuje dílčí, takřkajíc vnějšková zjištění... Příznačné je také užití pojmu stylizace – v úzkém smyslu jako realizace určitého jazykového stylu. Přitom by jeho širší, komplexnější pojetí – jako projevů stylového sugerování utvářejících zvláštní významovou rovinu (zde především v podobách autostylizačních) – pomohlo vyznačit a důsažněji vyložit stylizace dopisů, tedy i stylizace jejich pisatelů a charakterů jako součást autorské fikce. Stylizace je tu vlastně zvrstvená, byť dopisy působí jako autentické projevy různorodých „vnějších“, jakoby reálných osobností, resp. právě tak mají působit. Autorka jako by této stylizované autentičnosti do jisté míry podléhala, a zřejmě i proto zůstává povýtce u parafrází věcných sdělení jednotlivých dopisů v souvislosti s daným typem jejich pisatele.

Celkově lze konstatovat, že bakalářská práce „Kdo píše dopisy v románu?“ splňuje kritéria stanovená pro daný typ závěrečné práce; Kateřina Kovaříková přes výše zmíněné problémy v zásadě naplnila zadání a projevila schopnost soustředěné a svědomité literárněhistorické práce. *Doporučuji* její práci k obhajobě a navrhuji hodnocení *dobře*.

Praha 10. června 2021

doc. PaedDr. Luboš Merhaut, CSc.